

NORSK ARKEOLOGISK
SELSKAP

Østfold fylkeskommune
post@ofk.no

30. juni 2025

Høringsuttalelse til regional plan – Viken Park

Norsk Arkeologisk Selskap viser til høringsutkastet (s. 93) hvor Viken Park nevnes som et mulig regionalt næringsområde. Det foreslåtte tiltaksområdet på over 1400 dekar, med planer om pukkverk og næringspark, ligger midt i et av de rikeste helleristningslandskapene i Norge. I kulturmiljøet rundt tiltaksområdet er det omkring 150 kjente helleristningsfelt fra bronsealder. Vi mener Viken Park er uegnet som næringsområde, og at alternative plasseringer må vurderes.

I fylkesplanen for Østfold fra 2018 er Tofteberg avsatt til Næringsområde. I klagen på områdereguleringen påpeker vi at næringsområdet på Tofteberg ikke ble konsekvensutredet ved behandlingen av fylkesplan, og at alternativer ikke ble vurdert. Viken Park bør ikke videreføres i regional plan uten konsekvensutredning av kulturminnehensyn, samarbeid med kulturmiljømyndigheter, og vurdering av alternativ plassering.

Vi ber om at Østfold fylkeskommune fjerner «Viken Park» fra regional plan, og gjennomfører en grundig vurdering av alternativer som kan ivareta regionale behov. I dag foreligger det ikke tilstrekkelige utredninger til å dokumentere at en næringspark av dette området er nødvendig. Vi viser til uttalelsen fra Aksjonsgruppa mot Viken Park. Denne uttalelsen dekker flere momenter, og vi støtter helheten i innspillet.

I det følgende redegjør vi nærmere for kulturminnehensynene vi mener ikke er tilstrekkelig utredet.

Kulturminneinteresser

I tråd med høringsutkastets deltema 4, strategi 3.6. bør kulturmiljøverdiene i området vurderes nærmere før området prioriteres som næringsområde. Vi viser særlig til strategiens mål om å fremheve kulturminner som en ressurs i stedsutviklingen, og tilgjengeliggjøre kulturmiljøer for flest mulig. Det foreslåtte tiltaksområdet på over 1400 dekar, med planer om pukkverk og næringspark, ligger midt i et av de rikeste helleristningslandskapene i Norge. I området er det omkring

150 kjente helleristningsfelt fra bronsealder. I selve tiltaksområdet var det i 2020 registrert 13 automatisk fredete kulturminner: fire gravrøyser, ett gravfelt, en bautasteinlokaltet, to bosetningsområder, to steinalderboplasser og tre skålgropfelt. Fra november 2020 til desember 2021 ble det registrert til sammen 32 automatisk fredete kulturminner innenfor planområdet: to gravfelt, fire bosetningsområder, åtte kullgroplokalteter, to aktivitetsområder og 16 steinalderlokalteter. Oldtidsveien strekker seg også langs tiltaksområdet.

Helleristningene kan ikke betraktes som isolerte kulturminner, men må ses som en helhet hvor landskapet er en integrert del av opplevelsesverdien. Landskapet er også en viktig faktor for å forstå helleristningenes plassering og betydning, og tiltaket bidrar til å svekke deres kunnskapsverdi. Helleristningene ligger synlige i landskapet, med lange siktlinjer mot tiltaksområdet i bakgrunnen. Helleristningene kan heller ikke leses isolert fra en større regional og sør-skandinavisk kontekst, og flere har påpekt sammenhengen med de 350 helleristningsfeltene i Tanum, Sverige, som er innskrevet på verdensarvlisten. Vi mener tiltaket vil få dramatiske konsekvenser for opplevelsesverdien av helleristningene. Ved å bryte opp landskapet svekkes den visuelle helhetsopplevelsen samtidig som støv, støv og annen forurensning vil ha store negative konsekvenser. Foreningene mener primært planene er uforenlige med bevaring av helleristningslandskapet. Subsidiært mener foreningen alternativer for avbøtende tiltak, alternativ plassering og nedskalering burde vært vurdert.

Fylkesplanen fra 2018

Næringsområdet på Tofteberg ble først innlemmet i fylkesplanen for Østfold fra 2018 («Østfold mot 2050», 21. juni 2018). Regionale planer skal alltid konsekvensutredes etter forskrift om konsekvensutredninger § 6 a, og skal utarbeides i samarbeid med relevante kulturmiljømyndigheter jfr. pbl. § 8-2. Vi mener det ikke ble gjort en konsekvensutredning som oppfyller lovens krav i 2018. Det er ikke vurdert alternative lokaliseringer, og relevante fagmyndigheter har ikke hatt et tilstrekkelig grunnlag for å vurdere saken. Ved videreføring i regional plan er disse forholdene fremdeles relevante.

I den regionale planen fra 2018 ble det fastsatt at Tofteberg skulle settes av til næringsområde. Avgrensningen av utbyggingsområdet skulle avklares i kommuneplan, og det var en forutsetning av avgrensningen tok hensyn til fjernvirkninger og andre relevante hensyn (s. 78-79). På dette tidspunktet var avgrensningen markert i kart fra Fredrikstad kommune datert 21.10.2015, og næringsområdet ble presentert av næringssjef Helge Hasvold og Andreas Lervik i et møte med samfunnsplanavdelingen i Østfold fylkeskommune 09.03.2016.

Det 1500 dekar store næringsområdet i fylkesplanen ble plassert på en høyde i kjernen av nasjonalt og regionalt verdifulle kulturmiljø. Ved avveiningen av samfunnshensyn og kulturmiljø fordrer et slikt tiltak grundige utredninger. Virkningene for det omkringliggende helleristningslandskapet og automatisk fredete kulturminner innenfor næringsområdet må utredes spesifikt.

NRK har bedt om innsyn i konsekvensutredningen, og fått beskjed om at dette dokumentet ikke finnes (NRK 14.10.2024). Det fremkommer heller ikke av fylkesplanen eller andre dokumenter at det er gjort tilstrekkelige undersøkelser og vurderinger av konsekvenser for kulturmiljø, eller miljø mer overordnet. Fylkeskommunen viser ifølge NRK til at det ble gjort konsekvensutredninger for fylkesplanen vedtatt i 2009 (NRK 14.10.2024). Det er riktig at man under dette arbeidet gjorde et grundig arbeid med kartlegging av verneverdier, og utviklet modeller for hvordan byer og tettsteder skulle utvikles som igjen ble konsekvensutredet. Næringsområdet på Tofteberg var ikke planlagt i 2009, og inngikk derfor ikke i dette arbeidet. Det forelå dermed ikke et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag, forutsetningene i pbl. § 4-2 jfr. forskrift om konsekvensutredninger § 6 a er ikke oppfylt.

Det fremkommer heller ikke av fylkesplanen fra 2018 at andre relevante lokaliseringer er vurdert. Fylkesplansjefen uttaler til NRK at erstatningen av næringsområdene på Moum og Årum med Tofteberg oppfyller dette kravet. Bakgrunnen for dette var en rapport fra Rambøll som konkluderte med at det var et behov for næringsområde i regionen. Det er imidlertid ikke tilstrekkelig å vurdere plasseringen opp mot to andre næringsområder, også andre realistiske alternativer til plassering bør vurderes. Disse svakhetene ved planen henger nært sammen, uten en tilstrekkelig vurdering av virkninger for kulturmiljø på Tofteberg hadde ikke fylkeskommunen tilstrekkelig beslutningsgrunnlag for å vurdere «Viken Park» opp mot andre lokaliseringer med mindre konsekvenser for kulturmiljø.

Med vennlig hilsen,

Per Kristian Skulberg

Preses

Norsk Arkeologisk Selskap